

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ІМЕНІ АКАДЕМІКА Ф. Г. БУРЧАКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

О. С. ПЕРЕПЕЛИНСЬКА

**НОРМОТВОРЧИСТЬ
САМОРЕГУЛІВНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ
МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО
АРБІТРАЖУ**

Монографія

За науковою редакцією О. О. Гайдуліна

ЮРИНКОН ІНТЕР
Київ–2025

УДК 341.636:347.77]:340.13]](477)(02)
П27

Рецензенти:

О. М. Гончаренко, д-р юрид. наук (Апарат Верховної Ради України);
Л. О. Кожура, д-р юрид. наук, проф. (Юридичний інститут Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана);
В. В. Кочин, канд. юрид. наук, доц. (Конституційний Суд України, НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України).

Рекомендовано до друку Вченою радою НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (протокол № 5 від 23 липня 2025 р.)

За науковою редакцією доктора юридичних наук,
професора **О. О. Гайдуліна**

Перепелинська О. С.

П27 **Нормотворчість саморегульвних організацій у сфері міжнародно-комерційного арбітражу = Rulemaking of self-regulatory organizations in the field international commercial arbitration: монографія / за наук. ред. О. О. Гайдуліна. НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 316 с.**
ISBN 978-966-667-917-1

Монографію присвячено проблемі визначення сутності та специфіки нормотворчої діяльності саморегульвних організацій у сфері міжнародного комерційного арбітражу.

Видання призначене в першу чергу для арбітрів, юристів-практиків, викладачів правових дисциплін, студентів, слухачів та ад'юнктів вищих навчальних закладів, а також для всіх, хто самостійно вивчає питання саморегулювання в праві та міжнародний комерційний арбітраж.

УДК 341.636:347.77]:340.13]](477)(02)

Видання здійснене за підтримки
команди юридичної фірми «ІНТЕГРИТЕС»

Видавництво «Юрінком Інтер» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. Ця книга виготовлена з паперу, сертифікованого FSC® та PEFC™

ISBN 978-966-667-917-1

© Перепелинська О. С., 2025.
© Юрінком Інтер, 2025.

*Пам'яті
арбітражного фахівця світового рівня,
талановитого науковця,
автора фундаментальних праць
з міжнародного арбітражу,
прекрасної людини
Еммануеля Гайяра
(Emmanuel Gaillard;
1952–2021)*

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	10
SUMMARY	15
ABOUT THE AUTHOR.....	20
ДОЛЕНОСНА ЗУСТРІЧ АРБІТРАЖНОЇ ПРАКТИКИ ТА ТЕОРІЇ АРБІТРАЖУ: ПЕРЕДМОВА НАУКОВОГО РЕДАКТОРА.....	23
ВСТУП	31

РОЗДІЛ 1. ІДЕЙНІ ЗАСАДИ ТА ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ САМОРЕГУЛЮВАННЯ ТА НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1. Загальнотеоретичні концепти правового регулювання, саморегулювання та нормотворчості в праві	45
1.1.1. Три рівні концепту саморегулювання, розмежування понять «правове регулювання» та «саморегулювання в праві».....	45
1.1.2. Проблема протиставлення понять державної та арбітражної юрисдикції	53
1.1.3. Концепт арбітражного правопорядку у французькій традиції міжнародного приватного права	61
1.1.4. Нормотворчість та правотворчість: сутність та зміст	72
1.2. Еволюція концепту саморегулювання у сфері арбітражу в межах європейської культурно-правової традиції	76
1.2.1. Правове регулювання арбітражу в Античні часи та Середньовіччі	76
1.2.2. Регулювання арбітражу в Новий Час у контексті національних кодифікацій законодавства	84
1.2.3. Виникнення громадянського суспільства та його організацій як поворотний пункт у бік інституалізації саморегулювання	90

1.2.4. Вплив громадянського суспільства у Новітній Час на формування саморегулівних організацій у сфері арбітражу	99
1.3. Поняття та види саморегулівних організацій, форми їхньої нормотворчості в сучасній доктрині та законодавстві.....	106
1.3.1. Доктринальні та легальні визначення саморегулівних організацій	106
1.3.2. Нормотворчість як сутнісна характеристика саморегулівних організацій	113
1.3.3. Класифікація саморегулівних організацій за різними критеріями. Співвідношення понять громадські та саморегулівні організації	123
1.3.4. Правовий статус саморегулівної організації, порядок її утворення та припинення, засади членства.....	131

Розділ 2. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НОРМОТВОРЧОСТІ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЩО ДІЮТЬ У СФЕРІ АРБІТРАЖУ: МІЖНАРОДНИЙ, ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

2.1. Нормотворча діяльність міжнародних неурядових громадських і бізнес-організацій, що діють у сфері арбітражу (на прикладі Міжнародної асоціації юристів — МАЮ)	145
2.1.1. Міжнародні неурядові громадські та бізнес-організації, які можуть бути віднесені до саморегулівних	145
2.1.2. Історія створення, цілі за завдання МАЮ та діяльність його арбітражного комітету	157
2.1.3. Типологія та юридико-технічні особливості основних інструментів м'якого права МАЮ.....	160
2.1.4. Перегляд інструментів м'якого права МАЮ як метод саморегулювання в арбітражі.....	165
2.2. Сучасні іноземні неурядові організації арбітражних спеціалістів: досвід та нормотворчий потенціал (на прикладі Королівського інституту арбітрів у Великій Британії).....	172

ЗМІСТ

2.2.1. Основні іноземні саморегулівні організації, що діють у сфері арбітражу.....	172
2.2.2. Історія створення, цілі та основні напрями діяльності Королівського інституту арбітрів (CIArb).....	175
2.2.3. Основні особливості нормотворчої діяльності CIArb.....	179
2.2.4. Специфіка власних актів CIArb у сфері арбітражу та основних арбітражних рекомендацій.....	182
2.3. Стан та вдосконалення нормотворчості вітчизняних саморегулівних організацій юристів та підприємців, що діють у сфері арбітражу (на прикладі Української Арбітражної Асоціації — УАА).....	196
2.3.1. Основні саморегулівні організації юристів та підприємців України, що діють в сфері арбітражу.....	196
2.3.2. Досвід законопроектної діяльності УАА. Підготовка проектів законів та підзаконних актів ...	207
2.3.3. Надання пропозицій на зареєстровані законопроекти або оприлюднені проекти нормативно-правових актів у процесі їх прийняття.....	217
2.3.4. Участь у громадських обговореннях проектів законів чи інших нормативно-правових актів та у формуванні судової практики.....	220
ВИСНОВКИ.....	228
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	252
ДОДАТОК А	
Список публікацій автора за темою монографії.....	308
ДОДАТОК Б	
Основні акти нормотворчої діяльності Української Арбітражної Асоціації.....	311

CONTENTS

LIST OF ABBREVIATIONS	10
SUMMARY	15
ABOUT THE AUTHOR	20
A Fateful Meeting Between Arbitration Practice and Theory: Foreword by the Academic Editor	23
INTRODUCTION	31
CHAPTER 1. Ideological Foundations and Historical Origins of Self-Regulation and Rule-Making Activities of Self-Regulatory Organizations	
1.1. General Theoretical Concepts of Legal Regulation, Self- Regulation, and Rule-Making in Law	45
1.1.1. Three Levels of the Concept of Self-Regulation; Distinction Between “Legal Regulation” and “Self-Regulation in Law”	45
1.1.2. The Problem of Conceptual Opposition between State Jurisdiction and Arbitral Jurisdiction	53
1.1.3. The Concept of Arbitral Legal Order in the French Tradition of Private International Law	61
1.1.4. Rule-Making and Law-Making: Essence and Content... ..	72
1.2. Evolution of the Concept of Self-Regulation in Arbitration Within the European Cultural and Legal Tradition	76
1.2.1. Legal Regulation of Arbitration in Antiquity and the Middle Ages	76
1.2.2. Regulation of Arbitration in the Modern Era in the Context of National Legislative Codifications	84
1.2.3. Emergence of Civil Society and Its Organizations as a Turning Point Toward Institutionalizing Self- Regulation.....	90
1.2.4. Influence of Civil Society in Contemporary Times on the Formation of Self-Regulatory Organizations in Arbitration.....	99

CONTENTS

1.3. Concept and Types of Self-Regulatory Organizations; Forms of Their Rule-Making in Modern Doctrine and Legislation.....	106
1.3.1. Doctrinal and Legal Definitions of Self-Regulatory Organizations	106
1.3.2. Rule-Making as an Essential Characteristic of Self- Regulatory Organizations	113
1.3.3. Classification of Self-Regulatory Organizations by Various Criteria; Correlation Between NGO and Self- Regulatory Organizations	123
1.3.4. Legal Status of a Self-Regulatory Organization: Procedures for Establishment and Termination; Principles of Membership	131
 CHAPTER 2. Formation and Development of Rule- Making by Self-Regulatory Organizations in Arbitration: International, Foreign, and Domestic Experience	
2.1. Rule-Making Activities of International Non-Governmental and Business Organizations in Arbitration (Case Study: International Bar Association – IBA)	145
2.1.1. International Non-Governmental and Business Organizations That May Be Considered Self-Regulatory.....	145
2.1.2. History, Goals, and Activities of the IBA and Its Arbitration Committee.....	157
2.1.3. Typology and Legal-Technical Features of the IBA’s Main Soft Law Instruments.....	160
2.1.4. Review of IBA Soft Law Instruments as a Method of Self-Regulation in Arbitration	165
2.2. Modern Foreign Non-Governmental Organizations of Arbitration Professionals: Experience and Rule-Making Potential (Case Study: Chartered Institute of Arbitrators – CI Arb, UK)	172
2.2.1. Key Foreign Self-Regulatory Organizations Active in Arbitration	172

CONTENTS

2.2.2. History, Objectives, and Main Areas of Activity of the CIArb	175
2.2.3. Key Features of CIArb’s Rule-Making Activities	179
2.2.4. Specifics of CIArb’s Internal Acts in Arbitration and Core Arbitration Guidelines	182
2.3. Status and Improvement of Rule-Making by Domestic Self-Regulatory Organizations of Lawyers and Entrepreneurs in Arbitration (Case Study: Ukrainian Arbitration Association – UAA).....	196
2.3.1. Main Ukrainian Self-Regulatory Organizations of Lawyers and Entrepreneurs Active in Arbitration	196
2.3.2. UAA’s Legislative Drafting Experience: Preparation of Draft Laws and Subordinate Acts	207
2.3.3. Submission of Proposals on Registered Draft Laws or Published Draft Regulatory Acts During Their Adoption	217
2.3.4. Participation in Public Consultations on Draft Laws or Other Regulatory Acts and in Shaping Judicial Practice	220
CONCLUSIONS	228
LIST OF REFERENCES.....	252
APPENDIX A. List of the Author’s Publications Related to the Monograph.....	308
APPENDIX B. Key Rule-Making Instruments of the Ukrainian Arbitration Association.....	311

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ABC або ADR	Альтернативне вирішення спорів – alternative dispute resolution
АПУ	Всеукраїнська громадська організація «Асоціація правників України»
АТА	Арбітражне товариство Америки – Arbitration Society of America
ВРУ	Верховна Рада України
ВССУ	Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
ГС	Громадянське суспільство
Законопроект № 6232	Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів № 6232 від 23 березня 2017 року
Законопроект 2015	Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо питань судового сприяння міжнародному комерційному арбітражу)», підготовлений УАА та ICC Ukraine в 2015 році
Законопроект 7025	Проект Закону про саморегулівні організації № 7025 від 4 лютого 2022 року
Законопроект УАА 2014 року	Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо питань судового контролю та підтримки міжнародного комерційного арбітражу)», підготовлений УАА в 2014 році

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Законопроект УАА 2019 року	Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо питань вдосконалення арбітражного законодавства України, судового контролю та підтримки міжнародного комерційного арбітражу», підготований УАА у 2019 році
Звіт	Звіт про рецепцію інструментів м'якого права Міжнародної асоціації юристів у сфері арбітражу 2016 року
ГПК	Господарський процесуальний кодекс України
МАК при ТПП України або МАК	Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України
МКАС при ТПП України або МКАС	Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України
НААУ	Національна асоціація адвокатів України
НУО або NGO	Неурядові організації – Non-governmental organizations
ОГС або CSOs	Організації громадянського суспільства – Civil society organisations
Правила щодо доказів	Правила Міжнародної асоціації юристів щодо отримання доказів у міжнародному арбітражі 1999 року, 2010 року, 2020 року
Рекомендації щодо конфлікту інтересів	Рекомендації Міжнародної асоціації юристів щодо конфлікту інтересів у міжнародному арбітражі 2004 року, 2014 року, 2024 року

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Рекомендації щодо представництва сторін	Рекомендації Міжнародної асоціації юристів щодо представництва сторін у міжнародному арбітражі 2013 року
Рекомендації CIArb	Рекомендації щодо арбітражної практики CIArb – The CIArb’s Arbitration Practice Guidelines
Робоча група I	Робоча група Української Арбітражної Асоціації, мета діяльності якої – вдосконалення діючого законодавства України у сфері міжнародного арбітражу та третейського розгляду задля подальшого їх розвитку в Україні, формування проарбітражної практики державних судів, яка підтримує ці альтернативні способи вирішення спорів, та створення позитивного іміджу України як юрисдикції, дружньої до арбітражу
СРО або SRO	Саморегульвна організація – Self-regulatory organization
ТПП України	Торгово-промислова палата України
УАА	Громадська організація «Українська Арбітражна Асоціація»
ЦПК	Цивільний процесуальний кодекс України
AAA	American Arbitration Association – Американська арбітражна асоціація
ASA	Swiss Arbitration Association – Швейцарська Арбітражна Асоціація
CEIA	El Club Español e Iberoamericano del Arbitraje – Іспанський та Іberoамериканський Арбітражний Клуб

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

CIArb	Chartered Institute of Arbitrators – Королівський інститут арбітрів
DIS	Die Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit e.V. – Німецький арбітражний інститут
FOSFA	The Federation of Oils, Seeds and Fats Associations – Федерація торгівлі олійними культурами та жирами
GAFTA	The Grain and Feed Trade Association – Асоціація торгівлі зерном і кормами
HKIAC	Hong Kong International Arbitration Centre – Гонконгський міжнародний арбітражний центр
IBA або МАЮ	International Bar Association – Міжнародна асоціація юристів
ICC або МТП	International Chamber of Commerce – Міжнародна торгова палата
ICC Ukraine	Український Національний Комітет Міжнародної Торгової Палати
ICCA	International Council for Commercial Arbitration – Міжнародна рада з комерційного арбітражу
ILA	International Law Association – Асоціація міжнародного права
LCIA	London Court of International Arbitration – Лондонський міжнародний арбітражний суд
NFA	National Futures Association (USA) – Національна ф'ючерсна асоціація (США)

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

PSC	Practice and Standards Committee of the Chartered Institute of Arbitrators – Комітет з практики та стандартів Королівського інституту арбітрів
SCC	Stockholm Chamber of Commerce – Торгова палата Стокгольму
SEC	U.S. Securities and Exchange Commission – Комісія США з цінних паперів і бірж
SIAC	Singapore International Arbitration Centre – Сінгапурський міжнародний арбітражний центр
UNCITRAL або ЮНСІТРАЛ	The United Nations Commission on International Trade Law – Комісія Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі

SUMMARY

RULEMAKING OF SELF-REGULATORY ORGANIZATIONS IN THE FIELD OF INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION

The need for a scientific and legal research of the rulemaking activities of self-regulatory organizations in the field of international commercial arbitration is driven by the very nature of this domain as a distinct form of autonomous legal order (*ordre juridique arbitral*). This legal order is formed by extensive case law, which is continuously systematized and actively analyzed at the level of self-regulatory non-government organizations of entrepreneurs, practicing lawyers, and academics.

The relevance of this research is further underscored by the fact that the doctrinal development of the self-regulation concept remains insufficient specifically in the arbitration sphere, unlike the broader study of general self-regulation issues, including those related to commercial activities. At the same time, the accumulated extensive practice of rulemaking activities within arbitration-related self-regulatory organizations requires scientific generalization and conceptualization.

In particular, given the requirements of the Association Agreement between Ukraine and the European Union concerning the implementation of the Good Governance concept in the process of harmonizing Ukrainian legislation with EU law, the Cabinet of Ministers of Ukraine approved the Concept for Reforming the Institute of Self-Regulation in Ukraine by Decree No. 308-r dated 10 May 2018. Based on this concept, a draft Law of Ukraine “On Self-Regulatory Organizations” has been developed and is currently undergoing the adoption process in the Verkhovna Rada of Ukraine. Once this law enters into force, thorough elaboration of related regulatory and administrative acts will be necessary. This dissertation research is expected to significantly contribute to that effort.

Based on this, the primary *aim and tasks of the study* is to identify the rulemaking potential of self-regulatory organizations in the context of forming an autonomous arbitral legal order and to develop proposals for optimizing their activities, taking into account international, foreign, and domestic experience.

The object of research is defined as the process of rulemaking activities of self-regulatory organizations in the field of international commercial arbitration within the framework of the autonomous arbitral legal order.

The subject of investigation includes soft law rules and standards of conduct set out in self-regulation acts, as outcomes of rule-making activities by various international, foreign, and domestic non-governmental organizations in the field of international commercial arbitration.

The dissertation consists of an introduction, two sections, six subsections, conclusions, a list of sources used, and addenda. The first section examines the ideological foundations and historical prerequisites of self-regulation and rulemaking activities of self-regulatory organizations in arbitration. It includes an analysis of general theoretical concepts of legal regulation, self-regulation, and rulemaking in law; the evolution of the self-regulation concept in arbitration in the context of civil society development; the definition and types of self-regulatory organizations; and the forms of their rulemaking activities in modern legal doctrine and legislation. The second section explores international, foreign, and domestic experiences in the formation and development of rulemaking by self-regulatory organizations in arbitration. Specific areas of research include the rulemaking activities of international non-governmental organizations operating in arbitration (e.g., the International Bar Association — IBA); the experience and rulemaking potential of modern foreign non-governmental organizations of lawyers, arbitrators, and entrepreneurs (e.g., the Chartered Institute of Arbitrators in the UK); and the state and improvement of rulemaking in domestic self-regulatory organizations of lawyers and entrepreneurs in arbitration sphere (e.g., the Ukrainian Arbitration Association — UAA).

SUMMARY

Based on the results of the research, three groups of conclusions are made: (1) general conclusions in methodological and theoretical-historical terms; (2) conceptual conclusions regarding the essence of the rulemaking activities of self-regulatory organizations; (3) praxeological conclusions on improving rulemaking activities in the field of arbitration.

The realization of the research concept is more fully developed through various provisions with differing degrees of scientific novelty.

Overall, the *scientific novelty* of the obtained results lies primarily in the fact that this dissertation is the first civil law research in Ukraine dedicated to self-regulation in arbitration.

For the first time, the content of the term “arbitration jurisdiction” has been fundamentally reconsidered and its suitability for describing the legal nature of arbitration has been critically assessed. Based on this, it is proposed to examine regulation and self-regulation within the framework of the “arbitral legal order” (*ordre juridique arbitral*), a concept substantiated by representatives of the French school of international arbitration. Thus, attempts to use the term “arbitration jurisdiction” as a competitor to state jurisdiction are deemed inappropriate.

Within the national doctrine of arbitration, several previously unoperationalized foreign terms and concepts have been introduced for the first time, including: “Arbitral Legal Order”, “Arbitral Case Law”, “Juridicity of Arbitration”, “Transnational Rules Method”, and “the quasi-legislative formulation of rules”. The introduction of these concepts has significantly expanded new knowledge about the nature and essence of the rulemaking activities of self-regulatory organizations in arbitration from methodological positions that are unconventional for Ukrainian legal scholarship.

A pioneering approach has been proposed to define the key specificity of self-regulatory organizations in the field of arbitration, emphasizing that self-regulatory organizations are not the arbitral tribunals or arbitration institutions themselves, but rather the organizations within which such arbitration institutions are established. Given the civil law focus of this research, self-regulatory rulemaking should be distinguished from institutional self-regulation,

which has a predominantly administrative-legal nature, with primary attention devoted to normative self-regulation.

For the first time, a classification of soft law acts created by self-regulatory organizations in the field of arbitration has been proposed based on their level of binding effect (quasi-legal force). These acts include: (1) declarative acts drawing attention to pressing issues in arbitration theory and practice; (2) interpretative acts in the field of arbitration; (3) recommendatory acts in the form of: (a) general assessments (reviews) of the state of arbitration practice, as well as (b) positions and recommendations on specific issues of arbitration practice; (4) local acts with limited binding effect, including moral and ethical codes for different categories of actors in arbitration, as well as specific standards of conduct for participants in arbitration; (5) hard law draft acts based on the implementation of soft law rules. This classification is expected to significantly refine the outcomes of rulemaking activities by self-regulatory organizations, considering their practical applicability.

Based on these new approaches, doctrinal assessments of legal instruments developed by the international arbitration community without state involvement have been substantially improved, leading to greater specificity. It is recognized that such instruments are aimed at self-regulation, consolidation, and the autonomy of arbitration from state regulation across various jurisdictions by establishing certain universal rules. These rules can be equally applied in countries with different legal traditions. International self-regulatory non-governmental organizations play a leading role in this process, as they enable arbitration users to collaborate on a neutral platform, allowing autonomous regulation of issues that concern the international arbitration community itself.

As a result, several areas have been further developed: (1) approaches to studying the best practices of leading international and foreign self-regulatory organizations' rulemaking practices as an effective method of self-regulation in arbitration; (2) generalization of self-regulatory organizations' rulemaking experience in a range of areas that have been underexplored in Ukraine; (3) doctrinal approaches to analyzing the institutional structure and activities of international and foreign self-regulatory organizations, which made

SUMMARY

it possible to establish that such organizations not only possess valuable experience in reviewing their own soft law instruments but also have institutional and legal mechanisms for conducting such reviews periodically, along with tools for collecting data on their effectiveness—thus ensuring flexibility and responsiveness of self-regulation to the needs of arbitration practice and emerging challenges; (4) identifying the most effective forms and methods of rulemaking activities for self-regulatory organizations, in the context of improving Ukraine’s arbitral legal order through participation in public discussions of draft laws and regulatory acts, as well as in shaping judicial practice.

The practical significance of the obtained results lies in the fact that the findings can be applied: (1) *in legislative activities* to optimize arbitration, civil, and commercial procedural legislation, improve self-regulatory acts of specific non-governmental organizations, and align them with the Law of Ukraine “On Self-Regulatory Organizations” after its enactment; (2) *in academic research*, providing a foundation for further scholarly studies of arbitration self-regulation.

Keywords: civil society; international commercial arbitration; autonomous arbitral legal order; jurisdiction; soft law; standards or conduct; corporate codes; rulemaking; self-regulation; non-governmental organizations; self-regulatory organizations.

ABOUT THE AUTHOR

Olena Serhiivna Perepelynska, author of the monograph, is a distinguished legal professional with internationally recognized academic credentials.

She earned her Master's degree in International Law from the Institute of International Relations at Taras Shevchenko National University of Kyiv in 2005. Her further specialization includes a Diploma in International Arbitration from the Chartered Institute of Arbitrators (UK, 2014) and completion of the Arbitration Academy for Central and Eastern Europe (International Chamber of Commerce, 2015).

Currently, Ms. Perepelynska serves as Partner and Head of International Arbitration at INTEGRITES, a leading Ukrainian law firm renowned for its expertise in cross-border transactions, complex dispute resolution, and industry-specific legal projects. With over two decades of experience, she is widely recognized as an expert in international arbitration, litigation, and international trade.

Since 2003, she has acted as counsel in more than 100 arbitration proceedings across over 10 jurisdictions, under a broad spectrum of arbitration rules including ICC, LCIA, SCC, DIS, ICAC and MAC at UCCI, GAFTA, FOSFA, LMAA, UNCITRAL, and the Swiss Rules. She has also served as arbitrator in over 120 commercial and investment treaty arbitrations seated in Almaty, Bishkek, Vienna, Kyiv, London, Montreal, Paris, and Stockholm.

Her current professional appointments reflect her leadership in the field:

- European Regional Forum Liaison Officer of the Arbitration Committee, International Bar Association (IBA) (since 2025)
- Founder and Board Member, Ukrainian Arbitration Association (UAA) (since 2024, also in 2012-2016)
- Founder and Board Member, Arbitration Association of Central and Eastern Europe (ArbCEE) (since 2023)
- Board Member, Turkic Arbitration Association (TAA) (since 2023)

ABOUT THE AUTHOR

- Chair, ADR Committee of the Ukrainian National Bar Association (since 2021)
- Vice-President, Polish-Ukrainian Chapter of the Spanish and Ibero-American Arbitration Club (since 2021)
- Member, Supervisory Board of the International Court of Arbitration at the Chamber of Commerce and Industry of the Kyrgyz Republic (ICA CCI KR) (since 2024)
- Member, ICC Commission on Arbitration and ADR (since 2018)
- Member, Editorial Board of ICC Bulletin (since 2021)
- Member, Global Steering Committee of ERA-PLEDGE (Equal Representation in Arbitration) (since 2019)
- Mentor, 12th cycle of the Young ICCA Mentoring Programme (since 2025)

Her previous appointments include:

- Co-Chair of the Eastern European Group, Arbitration Committee, International Bar Association (2025)
- President, Ukrainian Arbitration Association (2016–2024)
- Vice-President, Board Member and Chair of the Arbitration Commission, ICC Ukraine (2022–2024)
- Member, International Court of Arbitration of the ICC (2018–2024)
- Member, Arbitration Court of the Tashkent International Arbitration Centre (TIAC) (2019–2022)
- President, Polish-Ukrainian Chapter of the Spanish Arbitration Club (2018–2020)

Ms. Perepelynska's professional affiliations include:

- Fellow, Chartered Institute of Arbitrators (FCIArb); Approved Faculty List (AFL) member
- Member, International Bar Association (IBA), International Council for Commercial Arbitration (ICCA), Ukrainian Arbitration Association (UAA), Spanish and Ibero-American Arbitration Club (CEIA), Swiss Arbitration Association (ASA), ArbCEE, TAA and Ukrainian National Bar Association

Her professional excellence has been recognized through numerous accolades:

- Listed among the world's top 45 arbitration lawyers by GAR 45 under 45 (2023)

ABOUT THE AUTHOR

- Recommended by Lexology Index: Arbitration 2025
- Recognized as Lexology Index Thought Leader — Arbitration 2024
- Recommended by Lexology Index — Transport — Aviation Contentious 2024
- Ranked Band 1 for international dispute resolution in Ukraine (Chambers Global and Chambers Europe 2024)
- Named Leading Individual in dispute resolution (The Legal500 EMEA 2024)
- Included in the Legal500 Arbitration Powerlist 2023: Central and Eastern Europe
- Named Lawyer of the Year in arbitration and mediation; recommended in international arbitration and litigation (Best Lawyers 2022)
- Listed among Ukraine’s Top 100 Lawyers and recognized as a leader in international arbitration and cross-border litigation (“Client’s Choice. Top 100 Lawyers of Ukraine 2025” by Yurydychna Gazeta)
- Finalist, Women in Business Law Awards EMEA 2023–2024 in the category “Lawyer of the Year — Commercial Arbitration”
- Featured among the most successful women in law (Women in Law 2025 by Yurydychna Gazeta)
- Recognized as Leading Individual in international arbitration and Notable Practitioner in cross-border disputes and international commodity trade (Ukrainian Law Firms. A Handbook for Foreign Clients 2022–2025)

In addition to her legal practice, Ms. Perepelynska is actively involved in academic and educational initiatives. She previously coordinated the UAA Arbitration School and currently serves on the Organizing Committee of the UAA Arbitration Academy—a unique educational platform for business and the legal community in Ukraine. Since 2022 she acts as a mentor in one of the world leading mentorship programs in the field of international arbitration — Young ICCA Mentoring Programme. Her publication portfolio includes over 100 articles and approximately 30 academic works.

ДОЛЕНОСНА ЗУСТРІЧ АРБІТРАЖНОЇ ПРАКТИКИ ТА ТЕОРІЇ АРБІТРАЖУ: ПЕРЕДМОВА НАУКОВОГО РЕДАКТОРА

Ми повинні мати одну європейську правову систему, європейський апеляційний суд, єдину валюту, одні й ті самі ваги та міри, такі самі закони ...

Я маю скласти з усіх народів Європи один народ, а з Парижу створити столицю світу.

Наполеон Бонапарт

Це загальновідоме висловлювання Великого Наполеона Бонапарта обране епіграфом до вступного слова наукового редактора не випадково. Результати дослідницької роботи Олени Сергіївни Перепелинської переконують у тому, що саморегульвне завдання, колись поставлене перед самим собою цим войовничим євроінтегратором, певною мірою здійснилося. Нині Париж і відповідно французька школа арбітражу по праву можуть бути визнані відповідно організаційним центром і креативним мозком компаративної науки міжнародного приватного права. Саме на базових дослідженнях представників цієї наукової школи і вибудовує свої основні теоретичні конструкції авторка цієї праці.

Тому можна вважати, що цей епіграф дивним чином перекликається з посвяченням всієї роботи пам'яті Еммануеля Гайяра (Emmanuel Gaillard; 1952–2021), культової постаті, провідного фахівця в царині міжнародного арбітражу, успішного адвоката і арбітра, з яким авторка цієї монографії певний час мала честь співпраці і розкіш особистого спілкування.

Е. Гайяр за життя вважався одним із живих «класиків» міжнародного арбітражу, але найбільш відомою його справою, мабуть, є арбітражна справа за позовом акціонерів ЮКОСу до РФ, де він і його команда домоглися винесення рішення проти Росії на найбільшу в історії арбітражу суму — 50 млрд. дол. США.

Секрет успіху Гайяра пояснюється його здатністю органічно поєднувати свою юридичну практику з напруженою творчою діяльністю. Він був широко відомий в академічних колах як учений — професор в Університеті Париж XII протягом 26 років, згодом в Інституті політичних досліджень (Science Po) протягом 9 років, а наприкінці свого життя Е. Гайяр успішно обіймав важливі викладацькі посади в Гарвардському та Єльському університетах.

Авторка монографії у своїх дослідженнях активно спирається на творчу спадщину Е. Гайяра — розробника теорії автономного арбітражного правопорядку як складової транснаціонального правового порядку, а також на його погляди на такі питання, як прозорість, зловживання процесуальними правами, корупція в арбітражі, добросовісність та добросовісність учасників арбітражного розгляду. Саме в рамках його концепції автономного арбітражу проблематика нормотворчості саморегульованих організацій як творців такого правопорядку набуває особливої значущості.

Тож є всі підстави вважати авторку вірною послідовницею його плідного служіння арбітражній справі та органічного поєднання теорії і практики.

До змісту цієї монографії увійшли результати дисертаційного дослідження Олени Сергіївни Перепелинської на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права, що здійснювалося з 2021 до 2025 року, у нелегкий для всієї нашої країни час, як посиљна складова активної протидії всього Українського народу агресивному ворогові.

Ймовірно, уважний і вимогливий читач побачить недоліки в цій роботі. Однак слід рішуче підкреслити, що ця наукова робота є реальним кроком до поєднання арбітражної практики та теорії арбітражу у власній професійній діяльності авторки, яка вже має здобутки в арбітражній практиці як адвокат і арбітр, підтверджені міжнародними рейтингами і визнанням. Ураховуючи її природну скромність, через яку не педалюються наявні досягнення, доцільно особливо зупинитися на цьому питанні. Читач має знати, з ким він має справу.

Олена Сергіївна має сучасну освіту, визнану на міжнародному рівні. У 2005 році успішно закінчила Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, (магістр міжнародного права). Вона випускниця 2014 р. Королівського інституту арбітрів Великобританії (диплом з міжнародного арбітражу) та Арбітражної Академії для Центральної та Східної Європи (Міжнародна Торгова Палата, 2015).

Наразі Олена Сергіївна — партнер і керівник практики міжнародного арбітражу Української юридичної фірми INTEGRITES, що спеціалізується на супроводі транскордонних угод, комплексному вирішенні спорів та проєктах, що вимагають глибоких галузевих знань. Вона визнаний експерт із понад двадцятирічним досвідом у сферах міжнародного арбітражу, судових спорів та міжнародної торгівлі. З 2003 року виступала представником у понад 100 арбітражних провадженнях у більше ніж 10 юрисдикціях за різними арбітражними регламентами — ICC, LCIA, SCC, DIS, MKAC і Мак при ТПП України, GAFTA, FOSFA, LMAA, UNCITRAL та Швейцарський регламент. Виступала арбітром у більше 120 комерційних та інвестиційних арбітражах з місцем арбітражу в Алмати, Бішкеку, Відні, Києві, Лондоні, Монреалі, Парижі та Стокгольмі.

Вражають її численні поточні професійні призначення: European Regional Forum Liaison Officer Арбітражного комітету Міжнародної Асоціації Юристів (IBA) (з 2025); Засновник та Член Правління Української Арбітражної Асоціації (з 2024 року); Засновник та член правління Арбітражної асоціації Центральної та Східної Європи (ArbCEE) (з 2023 року); Член Правління Тюркської арбітражної асоціації (ТАА) (з 2023 року); Член Наглядової Ради Міжнародного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Киргизької Республіки (МТС при ТПП КР) (з 2024 року); Віце-президент Польсько-українського відділення Іспанського та Іbero-Американського Клубу Арбітражу (з 2021 року); Голова комітету з питань альтернативного врегулювання спорів, що діє в складі НААУ (з 2021 року); Член Комісії Міжнародної торгової палати (ICC) з арбітражу та альтернативного врегулювання спорів (з 2018 року); Член глобального керівного комітету ініціативи за рівну представленість жінок в арбітражі ERA-PLEDGE

(з 2019 року); Член редакційної ради журналу ICC Bulletin (з 2021 року); Ментор 12-го циклу менторської програми Young ICCA (з 2025 року).

Олена Сергіївна має солідний послужний список інших професійних призначень у недалекому минулому: Президент Української Арбітражної Асоціації, 2016–2024; Співголова Східноєвропейської групи у складі Арбітражного комітету International Bar Association, 2025; Віце-президент, Член Правління та Голова арбітражної комісії Українського національного комітету Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine) 2022–2024; Член Арбітражного суду Ташкентського міжнародного арбітражного центру TIAC, 2019–2022; Президент Польсько-українського відділення Іспанського Клубу Арбітражу 2018–2020; Член Міжнародного арбітражного суду Міжнародної торгової палати (ICC), 2018–2024.

Не менш репрезентативним є її професійне членство: Член Національної асоціації адвокатів України; Член Королівського інституту арбітрів Великобританії (FCIArb) та член затверженого списку викладачів CIArb (AFL); Член Міжнародної асоціації юристів (IBA), Міжнародної ради з комерційного арбітражу (ICCA), Української Арбітражної Асоціації (УАА), Іспанського та Іберо-Американського арбітражного клубу (CEIA), Швейцарської арбітражної асоціації (ASA), Арбітражної Асоціації Центральної та Східної Європи (ArbCEE), Тюркської арбітражної асоціації (ТАА).

Перепелинська О. С. отримала широке професійне визнання:

- увійшла до списку топ-45 провідних юристів-арбітражників світу за версією GAR 45 under 45 2023;
- рекомендована Lexology Index: Arbitration 2025
- відзначена як Lexology Index Thought Leader — Arbitration 2024
- рекомендована Lexology Index — Transport — Aviation Contentious 2024;
- рекомендована у сфері вирішення міжнародних спорів в Україні, Band 1 (Chambers Global та Chambers Europe 2024);
- відзначена як Leading Individual у сфері вирішення спорів, The Legal500 EMEA 2024;
- входить до Legal500 Arbitration Powerlist 2023: Центральна та Східна Європа;

– визнана юристом року у сфері арбітражу та медіації, рекомендована у сфері міжнародного арбітражу, судових спорів, Best Lawyers 2022

– увійшла до ТОП-100 юристів України та визнана лідером практики міжнародного арбітражу/трансграничних судових спорів, «Вибір клієнта. ТОП-100 юристів України 2025» від Юридична газета

– фіналістка Women in Business Law Awards EMEA 2023-2024 в категорії «Юрист року у сфері комерційного арбітражу»

– входить до списку найуспішніших жінок в юриспруденції Women in Law 2025 від «Юридична Газета»

– Leading Individual у сфері міжнародного арбітражу; Notable Practitioner у сфері трансграничних спорів та міжнародній торгівлі сировинними товарами, Ukrainian Law Firms. A Handbook for Foreign Clients 2022-2025.

Олена Сергіївна веде напружену наукову і педагогічну роботу. Вона була координатором Арбітражної Школи УАА, а зараз входить до організаційного комітету Арбітражної Академії УАА — унікальної освітньої платформи для бізнесу та юридичного ринку в Україні. З 2022 року вона виступає менторкою в одній із провідних світових програм наставництва у сфері міжнародного арбітражу — Young ICCA Mentoring Programme. Загальна кількість публікацій: понад 100 переважно публіцистичного спрямування і близько 30 наукових робіт.

Як визначила сама авторка монографії, ще на етапі підготовки до захисту дисертації, головний задум її дослідження полягає в тому щоб виявити зв'язок між нормотворчістю саморегульованих організацій у сфері міжнародного арбітражу та формуванням арбітражного правопорядку на національному та транснаціональному рівнях з метою з'ясування потенціалу та напрямку розвитку українського арбітражного правопорядку когерентно до транснаціонального через нормотворчість українських саморегульованих та інших неурядових організацій у сфері міжнародного арбітражу.

Наскільки це вдалося реалізувати авторці — вирішувати нашим поважним читачам. Не варто науковому редактору

нав'язувати власне бачення результатів цієї роботи, хоча б тому, що йому важко бути неупередженим у цьому питанні. Не позбавлятимемо читача задоволення від незалежного інтелектуального спілкування з авторкою.

Зазначимо лише, що на суб'єктивний погляд автора цих рядків у роботі дещо не вистачає повної органічності поєднання глибоких теоретичних висновків та надзвичайно широкого узагальнення практики саморегулювання неурядових організацій у сфері арбітражу. Хотілось би більшої гармонійності у змістовному наповненні та стильовому викладенні двох розділів роботи — першого, теоретичного та другого, праксеологічного. Легкий присмак еkleктизму значною мірою нівелюється у загальних висновках роботи, але хотілося бачити більш плавні та логічно послідовні переходи між підрозділами основної частини монографії.

Суб'єктивне право на такі оціночні судження автор цієї передмови отримав через те, що мав честь протягом майже чотирьох років бути науковим керівником Олени Сергіївни як аспірантки-здобувачки у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України.

Слід визнати, що наукове керівництво таким висококваліфікованим фахівцем, зі своїм власним баченням по кожному з питань теорії та практики арбітражу, поклало особливу відповідальність на наукового керівника. Активні наукові дискусії з вузлових питань роботи нарешті завершилися принциповим консенсусом. Так, полеміка з питань арбітражної юрисдикції та арбітражного правопорядку у низці альтернативних статей у «Юридичній Україні» завершилася спільною публікацією.

У співавторстві з науковим керівником опубліковано наукові статті «Санкції до сторін арбітражного розгляду для запобігання виведенню капіталів за межі України: нові виклики публічним інтересам в умовах воєнного стану. Збірник наукових праць «Приватне право і підприємство», 2024, випуск 24, частина 1, С. 16–21 (автором особисто зібрано та опрацьовано матеріали з арбітражної та судової практики, розроблено мету дослідження), «Концепт арбітражного правопорядку (*ordre juridique arbitral*) як

альтерверсія арбітражної юрисдикції (arbitral jurisdiction)» (автором особисто зібрано та опрацьовано франкомовні доктринальні матеріали з арбітражної та судової практики, визначено ступінь розробленості теми, сформульовано висновки).

Є всі підстави вважати, що у монографії містяться результати самостійного наукового дослідження, а сформульовані в роботі положення, висновки та рекомендації є оригінальними і створюють значну наукову новизну.

Авторка і науковий редактор монографії висловлюють слова подяки всім причетним до її написання та захисту дисертації. Особливе шанування докт. юрид. наук, професору академіку Крупчану О. Д., який брав активну участь у розробці теми та сприяв формуванню концептуального задуму дослідження, керівнику відділу докт. юрид. наук, професору Нагнибіді В. І., опонентам і рецензентам: докт. юрид. наук, професору Ю. Д. Притиці; канд. юрид. наук, доценту С. О. Кравцову; канд. юрид. наук, доценту К. М. Воронову, канд. юрид. наук, ст. досл. М. О. Гетманцеву. Усім колегам Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, зокрема: докт. юрид. наук, проф. В. М. Махінчуку; докт. юрид. наук, проф. О. М. Гончаренко; докт. юрид. наук, ст. наук. співроб. Г. А. Мироновій; докт. юрид. наук, доц. О. Є. Аврамовій; докт. юрид. наук, проф. І. Р. Калауру; докт. юрид. наук, проф. Ю. П. Бурилі; канд. юрид. наук, доценту В. В. Кочину; канд. юрид. наук, проф. Ю. В. Білоусову; канд. юрид. наук, ст. досл. Т. Г. Попович; канд. юрид. наук Є. Д. Боярському; канд. юрид. наук, доцент В. М. Короленку; канд. юрид. наук М. В. Бернацькому; докт. філос. у галузі «Право» С. С. Бандурці; докт. філос. у галузі «Право» А. В. Запорожченку та іншим.

Окрема подяка тим, хто сприяв впровадженню результатів дослідження, зокрема: голові підкомітету з питань виконання рішень Європейського суду з прав людини та альтернативного розв'язання спорів Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, народному депутату України Р. В. Бабію;

Президенту Української Арбітражної Асоціації С. О. Уварову; керуючому партнеру АО «ІНТЕГРІТЕС» О. О. Феліву; Юридичного інституту КНЕУ ім. В. Гетьмана», докт. юрид. наук, професорці Л. О. Кожурі.

Висвітлені у монографії результати дослідження можуть бути використані: (1) у *законотворчій діяльності* в процесі рекодифікації цивільного та господарського процесуального законодавства, оптимізації арбітражного законодавства та вдосконалення актів саморегулювання окремих громадських організацій та приведення їх у відповідність із Законом України «Про саморегулівні організації» після набуття ним чинності; (2) *в науково-дослідницьких цілях* для формування підґрунтя наступних наукових розвідок у сфері саморегулювання арбітражу.

Результати даного наукового дослідження складають підґрунтя подальшого вивчення Оленою Сергіївною Перепелинською різноманітної арбітражної проблематики.

*Науковий редактор,
доктор юридичних наук, професор
Олександр Олександрович Гайдулін*

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність теми дослідження продиктована самою природою міжнародного комерційного арбітражу як особливого виду *саморегульованого автономного правового порядку (ordre juridique arbitral)*¹. Цей арбітражний правопорядок формується широкою прецедентною практикою (*case law*), яка узагальнюється та осмислюється на рівні наукової та нормотворчої діяльності неурядових (*non-government*) організацій підприємців, практикуючих та академічних юристів, що працюють у сфері міжнародного комерційного арбітражу, третейського судочинства, медіації тощо². У зв'язку з цим особливий науковий інтерес викликає те, яким чином акти саморегулювання таких організацій функціонують як джерела арбітражу і як вони впливають на арбітражну практику, зокрема прецедентну.

Тема дослідження розкривається в більш широкому теоретичному контексті розмежування концептів «правового регулювання» та «саморегулювання в праві». Ця проблематика, яка визнається у сучасному правовому дискурсі надзвичайно актуальною в теоретичному плані, сформувалася на ґрунті узагальнення суперечливої сучасної світової та вітчизняної судової та арбітражної практики, передусім у сфері міжнародного приватного права³. Від того, де саме пролягатиме межа між державним втручанням і автономією особистості, зрештою залежить визначення того, які спори, підсудні державним судам, можуть бути передані на вирішення в арбітраж, що є визначальним для встановлення

¹ Gaillard, Emmanuel. *Legal Theory of International Arbitration*. BRILL, Leiden, Boston, Martinus Nijhoff, 2010. 204 pp.

² Притика Ю. Д. Медіація у виконавчому провадженні з огляду на закордонний досвід. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 8 (14). С. 607–617. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-607-617](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-607-617) (дата звернення: 12.06.2025).

³ Перепелинська О. С. Концептуальне розмежування термінів «регулювання» та «саморегулювання». *Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць*, 2024, Випуск 24, Частина 2. С. 171. URL: <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24.66> (дата звернення: 12.06.2025).

арбітрівності певного спору⁴, а також для подальшого розвитку та легітимності арбітражу,⁵ зумовлених сучасними викликами⁶.

З урахуванням вимог Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом⁷ щодо реалізації концепції *Good governance* («доброго врядування») у процесі гармонізації законодавства України з правом ЄС Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. № 308-р. схвалено Концепцію реформування інституту саморегулювання в Україні, у якій визначено, що створення системної і цілісної правової основи, яка забезпечить ефективне функціонування саморегулювних організацій, є однією з пріоритетних реформ у сфері розвитку підприємництва в Україні⁸.

На поточній сесії Верховної Ради України (Тринадцята сесія Верховної Ради України IX скликання: лютий — серпень 2025 року)⁹ має продовжитися законодавчий процес з ухвалення проекту

⁴ Перепелинская Е. Арбитрабельность споров по законодательству Украины: проблемные вопросы. Материалы II Международных арбитражных чтений памяти академика Побирченко И.Г. Киев, 2015. С. 32–44. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Materials-of-the-II-International-Arbitration-Readings-in-memory-of-Academician-Igor-Pobirchenko-2014.pdf> (дата звернення: 12.06.2025).

⁵ MEALEY'S International Arbitration Report: International Arbitration Experts Discuss Diversity Among Arbitrators. Dited by Samuel Newhouse Vol. 36, #7 July 2021. 8 pp. URL: <https://www.integrites.com/uploads/arb083121cm2.pdf> (дата звернення: 12.06.2025).

⁶ Гайдулін О., Перепелинська О. Санкції до сторін арбітражного розгляду для запобігання виведенню капіталів за межі України: нові виклики публічним інтересам в умовах воєнного стану. Приватне право і підприємництво №24/2024. С. 16–21. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2024/24/2.pdf> (дата звернення: 10.06.2025).

⁷ Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 12.06.2025).

⁸ Концепція реформування інституту саморегулювання в Україні: схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 308-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.06.2025).

⁹ Постанова Верховної Ради України «Про порядок денний тринадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання» № 4229-IX, від 11.02.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4229-IX> (дата звернення: 12.06.2025).

Закону про саморегулівні організації¹⁰, розроблення якого здійснюється відповідно до Плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 615¹¹. Проект потребує опрацювання та можливого удосконалення, чому має істотно сприяти це монографічне дослідження.

Хоча безпосередньо в аспекті саморегулювання в арбітражі ця проблема у вітчизняній теорії права та цивілістиці на рівні дисертаційних та монографічних досліджень не розглядалася, методологічний базис даного дослідження утворюють фундаментальні роботи О. М. Гончаренко, яка заклала основи теорії саморегулювання на прикладі господарського права¹², В. В. Кочина, який провів комплексне дослідження цивільно-правових відносин участі суб'єктів підприємництва у саморегулівних організаціях¹³ та С. П. Головатого — автора концепції «правовладдя»¹⁴, а також авторів фундаментальної колективної монографії за науковою редакцією В. П. Беха¹⁵.

¹⁰ Картка Проекту Закону про саморегулівні організації. № 7025 від 04.02.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/38927> (дата звернення: 12.06.2025).

¹¹ План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 615. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2016-%D1%80/ed20160823#Text> (дата звернення: 12.06.2025).

¹² Гончаренко О. М. Саморегулювання господарської діяльності: питання теорії та практики: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. 418 с.

¹³ Кочин В.В. Цивільно-правові відносини участі суб'єктів підприємництва у саморегулівних організаціях. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015. 128 с.

¹⁴ Головатий С. П. Верховенство права : монограф. : у 3-х кн. Київ : Фенікс, 2006. LXIV. 1747 с.

¹⁵ Саморегуляція соціального організму країни: монографія/ за наук. ред. В. П. Беха: В. П. Бех (голова), Н. В. Крохмаль, Г. О. Нестеренко; Мін-во освіти і науки; Нац. пед. ун.-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. 652 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/71> (дата звернення: 12.06.2025).

Заслужують на увагу також роботи, присвячені основним формам правового регулювання, авторами яких є вітчизняні правознавці Бакалінська О. О., Беяневич О. А., Бобровник С. В., Богиніч О. Л., Вінник О. М., Гайдулін О. О., Демків Р. Я., Запорожченко А. В., Кочин В. В., Крупчан О. Д., Махінчук В. М., Медведчук О. В., Остапенко Ю. І., Остапович Г. М., Погрібний С. О., Полюхович В. І., Радейко Р. І., Тарахонич Т. І., Філатова Н. Ю., Шемшученко Ю. С. та інші, роботи вітчизняних правознавців з арбітражної тематики, авторами яких є Воронов К. М., Гетманцев М. О., Кравцов С. О., Нагнибіда В. І., Подцерковний О. П., Притика Ю. Д., Селівон М. Ф. Необхідно також виокремити праці з цієї проблематики іноземних авторів, таких як Anderson E., Bakan J., Bartle I., Buthe T., Cafaggi F., Carbonara E., Coglianese C., Hoffmann-Riem W., Just N., Kariv-Teitelbaum Y., Latzer M., Mendelson E. M., Ogus A., Omarova S., Priest M., Savas E. S., Scheltema M., Schmitter P., Scott C., Senden L., Vass, P. S., Verbruggen P., Vogel D., Woll C. тощо. Особливе методологічне значення для реалізації концептуального задуму монографічного дослідження мають фундаментальні праці з цієї проблематики таких представників французької школи арбітражу, як Бруно Оппеті (Bruno Oppetit)¹⁶, Бертольд Голдман (Berthold Goldman) та Емануель Гайяр (Emmanuel Gaillard), а також Сильвен Болле (Sylvain Bollée)¹⁷ та Хомаюн Арфзаде (Homayoon Arfazadeh)¹⁸. Практично всі ці дослідники не оминули своєю увагою проблему співвідношення позитивного права та арбітражу. В цьому плані продуктивним виявився підхід, розроблений Санті Романо (Santi Romano)¹⁹ та Полем Лагардом (Paul

¹⁶ Oppetit, B. Philosophie de l'arbitrage commercial international, *Journal Du Droit International* Volume 120, Issue 4, 1993, P. 811–827.

¹⁷ Bollée, S. Les méthodes du droit international privé à l'épreuve des sentences arbitrales, Paris, Economica, 2004. 428 pp.

¹⁸ Arfazadeh, H.; Abi-Saab G.; Jacquet J.-M. Ordre public et arbitrage international à l'épreuve de la mondialisation : une théorie critique des sources du droit des relations transnationales, Geneva, Schulthess, 2nd ed., 2006. xx, 352 pp.

¹⁹ Romano, S. L'ordre juridique, translation by Lucien François and Pierre Gothot, with an introduction by Phocion Francescakis, Paris, Dalloz, 1975. 174 pp. (in French).

Lagarde)²⁰, згідно з яким правова природа арбітражу розглядається в контексті джерел нової *lex mercatoria*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Тема монографії є складовою тематики науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України: «Теоретичні та практичні проблеми реалізації завдань цивільного та господарського судочинства в Україні» (номер державної реєстрації 0121U100029), «Вплив євроінтеграції та діджитал-трансформацій на розвиток приватного права України» (номер державної реєстрації 0121U100028) і «Правове забезпечення ринкових відносин в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0123U100002).

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає у тому, щоб виявити нормотворчий потенціал саморегулювальних організацій у контексті формування автономного арбітражного правопорядку та розробити на цій основі пропозиції щодо оптимізації їхньої діяльності з урахуванням міжнародного, іноземного та вітчизняного досвіду.

Завдання дослідження виокремлено за послідовністю реалізації дослідницьких процедур за такими змістовними напрямками:

1) *загальна теорія та історія громадського саморегулювання міжнародного комерційного арбітражу та методологія його дослідження:*

– з'ясувати сутність конкретно-історичного підходу до встановлення меж державного регулювання та саморегулювання арбітражу;

– розкрити саморегулювальну природу арбітражу як автономного правопорядку;

– дослідити еволюцію концепту саморегулювання арбітражу в контексті формування громадянського суспільства та лібералізації законодавства;

²⁰ Lagarde, P. Approche critique de la *lex mercatoria*, Le Droit Des Relations Economique Internationales: études offertes à Berthold Goldman. Paris: Librairies Thechiques, 1982, P. 125–134 Lagarde, P. Approche critique de la *lex mercatoria*, Le Droit Des Relations Economique Internationales: études offertes à Berthold Goldman. Paris: Librairies Thechiques, 1982, P. 125–134.

2) *компаративний аналіз історії становлення та розвитку міжнародних та іноземних неурядових організацій, що сприяють формуванню автономного арбітражного правопорядку:*

– висвітлити історичні передумови виникнення неурядових організацій юристів та підприємців та їхньої нормотворчості в Новітній Час;

– уточнити специфіку участі міжнародних неурядових організацій у процесі автономізації арбітражного правопорядку;

– порівняти саморегульвну нормотворість основних сучасних іноземних неурядових організацій юристів, арбітрів та підприємців;

3) *ретроспективний аналіз виникнення, розвитку та взаємодії різних неурядових організації юристів та підприємців в Україні в напрямі саморегулювання арбітражу:*

– визначити особливості актів саморегулювання актів українських неурядових організацій юристів та підприємців у сфері арбітражу;

– виявити напрями вдосконалення нормотворчої діяльності, яку здійснюють українські неурядові організації юристів та підприємців у сфері арбітражу;

– окреслити програмні цілі, нормотворчу активність Української Арбітражної Асоціації в напрямі сприяння саморегулюванню арбітражу.

Об'єкт дослідження: процес нормотворчої діяльності саморегульвних організацій у сфері міжнародного комерційного арбітражу в контексті автономного арбітражного правопорядку.

Предмет дослідження: норми «м'якого права» та стандарти поведінки, втілені в актах саморегулювання, як результатах нормотворчої діяльності різних міжнародних, іноземних та вітчизняних неурядових організацій у сфері міжнародного комерційного арбітражу.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові, філософські та спеціальні методи. На всіх етапах дослідження використовувалися методи аналізу та синтезу, а також формально-логічний та системно-структурний методи.

Провідним загальним методом дослідження є культурно-історичний (аксіологічний) метод, який використаний на всіх його етапах. Зокрема, за його допомогою досліджені ідейні засади та історичні передумови формування саморегулювання арбітражу за допомогою основних інститутів громадянського суспільства, генеза та розвиток неурядових організацій, що діють у сфері арбітражу.

Спеціальним методом є порівняльно-правовий метод з елементами герменевтичного та догматичного методів. З використанням цього методу здійснено тлумачення інтерпретаційних актів та актів саморегулювання, що приймаються відповідними організаціями.

Основними прикладними методами є логіко-лінгвістичний метод змістовного вивчення юридичних текстів та метод контент-аналізу певних документів. Це дозволило уточнити зміст таких базових понять, як «державно-правове регулювання», «саморегулювання в праві», «автономний арбітражний правопорядок», «юрисдикція», «розсуд (дискреція)» тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає головним чином у тому, що ця робота є першим цивілістичним дослідженням монографічного рівня, яке присвячене нормотворчості саморегулювальних організацій, що діють у сфері арбітражу. Наукова новизна результатів дослідження конкретизується в таких положеннях і висновках, що виносяться на захист:

уперше:

1) принципово переглянуто зміст поняття «арбітражна юрисдикція» і піддано конструктивній критиці доцільність його використання для характеристики правової природи арбітражу. Запропоновано розглядати регулювання та саморегулювання в межах «арбітражного правопорядку» (*ordre juridique arbitral*), концептуально обґрунтованого представниками французької школи міжнародного арбітражу. У зв'язку з цим, недоречними визнані також спроби використання поняття «арбітражна юрисдикція» конкуруючим щодо державної юрисдикції;

2) у вітчизняній доктрині арбітражу запропоновано поряд з «автономним арбітражним правопорядком» (*autonomous arbitral legal order*) використовувати низку інших іноземних термінів і понять, таких як: «арбітражне прецедентне право» (*Arbitral Case*

Law), «арбітражний правопорядок» (*Arbitral Legal Order*), «юридичність арбітражу» (*Juridicity of Arbitration*), «арбітровність» (*Arbitrability*), «метод регулювання на основі транснаціональних правил» (*Transnational Rules Method*), «квазізаконодавче формулювання правил» (*the quasi-legislative formulation of rules*), за допомогою яких у роботі вдалося отримати істотне приращення нового знання про природу та сутність нормотворчості саморегульованих організацій у сфері арбітражу з нетрадиційних для вітчизняного правознавства методологічних позицій;

3) сформульовано специфіку саморегульованих організацій у сфері арбітражу, яка виявляється у тому, що саморегульованими організаціями є не самі арбітражні трибунали чи арбітражні інституції (установи), а найчастіше — організації, при яких такі арбітражні інституції (установи) утворюються. При цьому у роботі обґрунтовано, що залежно від цілей саморегульованої нормотворчості таких організацій слід розмежовувати поняття нормативного саморегулювання, результати якого переважно втілюються на рівні арбітражного провадження, та інституційного саморегулювання, яке переважно актуалізується під час здійснення процедур керування «материнською» організацією «дочірньою» арбітражною інституцією (установою). Водночас у випадку, коли арбітражна установа є окремою юридичною особою (наприклад, SIAC, HKIAC, LCIA), функції інституційного саморегулювання виконують керівні органи такої арбітражної установи (як правило колегіальні);

4) здійснено класифікацію актів м'якого права (*soft law*), створених саморегульованими організаціями у сфері арбітражу, залежно від їхньої обов'язковості (квазі-юридичної сили). Зокрема, до таких актів віднесено: (1) декларативні акти привернення уваги до актуальних проблем арбітражної теорії та практики; (2) інтерпретаційні акти у сфері арбітражу; (3) рекомендаційні акти у формі: (а) загальних оцінок (оглядів) стану арбітражної практики, а також (б) позиції та рекомендації з окремих питань арбітражної практики; (4) локальні акти обмеженої обов'язковості, до яких віднесено морально-етичні кодекси різних категорій осіб в арбітражі, а також окремі стандарти поведінки учасників арбітражу; (5) нормопроектні акти *hard law* на основі практики реалізації норм *soft law*;

удосконалено:

5) загальнонаукові концепції регулювання через упорядкування базових термінів і понять. Зокрема, концептуально розмежовані власне правові поняття «державно-правового регулювання» та «саморегулювання в праві», що продиктовано необхідністю раціонального розподілу сфер застосування норм позитивного права та стандартів поведінки, які встановлюються «м'яким правом». Інтегруючим (родовим) до цих двох понять визнано саме «правове регулювання», але констатується: питома вага «саморегулювання» в його обсязі постійно зростає, що обумовлено домінуванням ринкового регулювання над державним в економіці, та інститутів громадянського суспільства над державою в політиці;

6) підходи щодо розмежування «правотворчості» та «нормотворчості» в загальноєвропейській традиції праворозуміння. Зокрема, удосконалено концепцію нормоутворення історичної школи права про те, що правова норма — це не винайдення принципово нової юридичної конструкції, а відкриття для широкого вжитку звичаєвої моделі поведінки, яка відповідає народному духу. Тому нормотворчість у процесі саморегулювання має визнаватися генетично первинною щодо державної нормотворчості. На цій основі запропоновано наступну робочу дефініцію: «Нормотворчість — це надання певним загально-визнаним, звичаєвим за своїм походженням приписам різного ступеня обов'язковості у формі придатній для їх масового, систематичного і передбачуваного застосування судами і арбітражами». При тому встановлено, що норми «м'якого права» є квазі-юридичними, бо мають найменшу обов'язковість і ґрунтуються не на застосуванні державного примусу, а на авторитеті організацій, які їх утворюють;

7) доктринальні оцінки правових інструментів, розроблених самою міжнародною арбітражною спільнотою без участі держави, в бік їх конкретизації. Констатується, що такі інструменти націлені на саморегулювання, консолідацію та автономізацію арбітражу від існуючого в різних юрисдикціях державного регулювання шляхом створення певних універсальних правил. Вони рівною мірою можуть бути застосовані в країнах з різними правовими

традиціями. Провідну роль у цьому процесі виконують міжнародні саморегулівні неурядові організації (IBA, ICC, ICCA, ILA), адже саме вони дають можливість користувачам арбітражу об'єднувати свої зусилля на нейтральному майданчику, що дозволяє автономно унормовувати ті питання, у яких зацікавлена сама міжнародна арбітражна спільнота;

дістало подальшого розвитку:

8) підходи до вивчення передового досвіду міжнародних та іноземних неурядових організацій (ASA, AAA, CEIA, CIArb) щодо створення механізму нормотворчої діяльності саморегулівної організації як ефективного методу саморегулювання в арбітражі. Зокрема, встановлено, що ефективною організаційною формою такої діяльності проявив себе Арбітражний комітет Міжнародної асоціації юристів (МАЮ). Виявлено, що посилення на Рекомендації МАЮ щодо конфлікту інтересів зустрічаються у 67 % рішень з питань конфлікту інтересів не тільки арбітражних трибуналів, а й державних судів по всьому світу;

9) узагальнення досвіду нормотворчості саморегулівних організацій у низці малодосліджених в Україні сфер. Зокрема, виявлено, що рекомендації Королівського інституту арбітрів (CIArb) щодо ефективного та безпечного місця арбітражу можуть бути використані як «комплексний план дій» у власній нормотворчій та іншій діяльності для просування України як місця арбітражу. Заслугує на особливу увагу імплементація новітніх механізмів забезпечення добросовісності та добросовісності учасників арбітражної процедури;

10) доктринальні підходи до аналізу інституційної структури та діяльності міжнародних та іноземних саморегулівних організацій, що дозволило встановити, що такі організації мають не лише важливий досвід перегляду власних актів м'якого права, але й відповідні інституційні і правові механізми для періодичного здійснення такого перегляду та інструменти збору даних про його ефективність. Особливо цінним є виокремлення деяких сфер самовдосконалення нормотворчості, які вимагають першочергового оновлення або доопрацювання: розкриття інформації арбітрами, фінансування арбітражів третіми сторонами тощо. На цій основі зроблено важливий висновок про те, що ефективне

використання методу перегляду власних нормативних напрацювань має забезпечити гнучкість та оперативність саморегулювання, а також його відповідність потребам арбітражної практики та новітнім викликам;

11) пошук найбільш ефективних форм і методів нормотворчої діяльності саморегулювних організацій щодо їхньої участі в розробці пропозицій для вдосконалення арбітражного правопорядку України через участь у громадських обговореннях проектів законів чи інших нормативно-правових актів та у формуванні судової практики. Про предметність та ефективність такої участі на прикладі Української Арбітражної Асоціації свідчить те, що вона здійснюється шляхом розроблення письмових пропозицій щодо нормотворення та через участь у засіданнях Комітету ВРУ з питань правової політики та його підкомітету з питань виконання рішень ЄСПЛ та альтернативного розв'язання спорів, а також через інші представницькі майданчики та обговорення актуальної правозастосовної практики та проблем удосконалення нормативного регулювання у сфері арбітражу.

Основні результати дослідження були оприлюднені на науково-практичних конференціях і круглих столах: II Міжнародних арбітражних читаннях пам'яті академіка Побірченка І. Г. (Київ, 13 листопада 2014 р.); Другій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні виклики для приватного права України: європеїзація, диджиталізація, війна» (Київ–Хмельницький, 13 грудня 2024 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми правового регулювання забезпечення особистих немайнових прав особи та прав на віртуальні активи в умовах цифровізації» (Ужгород – Піза, 10 травня 2025 р.); LVI Міжнародній науково-практичній конференції «Modern aspects of the modernization of science: state, problems, development trends» (м. Афіни, Греція, 07 травня 2025 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Україна та Європейський Союз: регулювання договірних відносин у післявоєнному суспільстві» (м. Харків, 6 червня 2025 р.), LVII Міжнародній науково-практичній конференції «Modern aspects of the modernization of science: state, problems, development trends» (м. Клуж-Напока, Румунія, 07 червня 2025 р.).

Розділ 1

ІДЕЙНІ ЗАСАДИ ТА ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ САМОРЕГУЛЮВАННЯ ТА НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1. Загальнотеоретичні концепти правового регулювання, саморегулювання та нормотворчості в праві

1.1.1. Три рівні концепту саморегулювання, розмежування понять «правове регулювання» та «саморегулювання в праві»

Концепт (сутність, поняття та типологія) регулювання, як і будь-яке питання соціальної інженерії, потребує особливої рефлексії навколо проблематики визначення пріоритетів основних способів правового впливу на суспільні відносини²¹. У зв'язку з цим важливо зосередити увагу на оцінці перспектив подальшого розвитку одного з таких способів — саморегулювання як альтернативного державно-правовому регулюванню, що обумовлено надзвичайною його актуалізацією в сучасну епоху. При цьому відмічається: «якщо є вибір між державним та альтернативним регулюванням для вирішення регуляторних проблем, то само- та співрегулювання обираються як *ідеальне рішення*, яке має певні переваги перед державним регулюванням»²².

Важливо враховувати, що, як обґрунтувала О. М. Гончаренко, інтерпретація значенневого змісту поняття саморегулювання має принаймні три аспекти або рівні: (1) філософський; (2) загальний теоретико-правовий; (3) прикладний, юридико-технічний.

Так, у найбільш широкому, філософському плані саморегулювання визначається як «специфічні самостійні активні дії суб'єкта

²¹ Шульженко Ф. П., Гайдулін О. О. Філософські засади правового регулювання та саморегулювання: постмодерністські перспективи формування нової парадигми. *Юридична Україна*. 2024. № 12. С. 34–38.

²² Piasna A., Burchell B., Sehnbruch K. Job quality in European employment policy: one step forward, two steps back? *Transfer*. 2019, Vol. 25, No. 2, pp. 165–180.